

अथ इत्यादिकं विकल्पापवादत्वेनेत्युभयं चिन्तितम् । तदेवं द्वादशाध्यायगतेषु षट्संख्यकेषु पादेषु प्रतिपाद्या व्यर्थाः संटहीताः । ननु यथोक्तैभ्यः पादार्थेभ्योऽप्ये-
 ऽप्यर्था बहवस्तत्तत्पादेषु विचार्यन्ते तेषां कथं तत्तत्-
 पादान्तर्भाव इत्याशङ्काह । “उपोद्घातापवादाभ्यां
 प्रसङ्गानुप्रसङ्गतः । तत्तत्पादगतत्वेन विचारान्तरमुच्य-
 येत्” “यथोक्तपादप्रतिपाद्यादन्योऽप्यर्थेषु यथोचितं
 कश्चिदुपोद्घातः कश्चिदपवादः कश्चित् प्रसङ्गपतितः कश्चि-
 दनुप्रसङ्गपतित इत्येवं पादान्तर्भाव उच्येयः” ।
 जैमिनिश्च भारतान्तरं चकार तस्य जैमिनिभारतेति संज्ञा
 तन्नामस्मरणे च वज्रपातभयवारणं यथा “जैमिनिश्च
 सुमन्तुश्च वैशम्पायन एव च । पुलस्त्यः पुलहश्चैव पञ्चैते
 वज्रवारकाः” शब्दकल्पद्रुमधृतपुराणवाक्यात् “सुनेः
 कल्याणमित्यस्य जैमिनेचापि कीर्तिनात् । विद्युदग्निभयं
 नास्ति पठिते च गृहोदरे” इत्युक्तेरपि तत्कीर्तनस्य
 विद्युदग्निभयनिवारकता । तत इदमर्थे क । जैमिनीय
 जैमिनिप्रणीतशास्त्रादौ । “जैमिनीये च वैद्यासि विद्व-
 द्वार्थो न कचन” सांख्यप्रवचनभाष्यधृतपराशरोपपु ।
 “जैमिनीयन्यायमाला श्लोकैः संटहीते स्मृटम्” भाषवः ।
 जैव त्रि० जीवस्येदम् अण् । १ आत्मसम्बन्धिनि २ उहस्यतिष-
 सम्बन्धिनि ३ तत्त्वत्वे धनूरागौ मीनरागौ तदधिदेवताके
 ४ पुण्यन्तत्वे । ५ तदीये पाते च “कृताह्निचन्द्राः जैवस्य
 त्रिखाङ्गाश्च भृगोस्तथा” सू० सि० ।
 जैवन्तायन पुंस्त्री जीवन्तस्य गोत्रापत्यं वा फञ् । जीव-
 न्तर्धः गोत्रापत्ये । स च यजुर्वेदमन्त्राचारकवैशान्तगतः ।
 यथाह “जैवन्तायनाच्च रैभ्याच्च रैभ्यः” गत० ब्रा०
 १४।७।१२६ पञ्चे इज् । जैवन्ति तत्त्वार्थे स्त्रियां डोप् ।
 जैवन्तायनि त्रि० जीवन्तास्यादूरदेशादि कर्णां चतुरर्थ्यां
 फिञ् । जीवन्तस्यादूरदेशादौ ।
 जैवन्ति पु० जीवन्तस्य राज्ञोऽपत्यम् इज् । जीवन्तव्यापत्ये
 प्रवाह्ये “तं ह प्रवाह्यो जैवन्तिरुवाचानवद्वै किल
 ते शाकापत्य ! साम” शा० उ० ।
 जैवाटक पु० जीवन्तत्वेन लोकं जीवन्ति वा आह-कन्-
 टडिश्च । १ चन्द्रे २ कर्पूरे अमरः । ३ पुत्रे संक्षिप्तमा० ।
 ४ औपवे हेम० ५ दीर्घायुष्के त्रि० मेदि० । “जैवा-
 टक ! ननु अयं पतिरस्याः मिथिल्यायां प्रहारपत्नी-
 सीत्” दशकु० । [जीवन्तादूरदेशादौ ।
 जैवि त्रि० जीवन्तादूरदेशादि सुतङ्गमा० चतुरर्थ्यां जि ।

जैवेय पुंस्त्री जीवस्य गुरोरपत्यं शुभ्रा० ढक् । जीवस्या-
 पत्ये कचनानामके सुनौ । जीवाया मौर्व्या इदम् स्त्री-
 त्वात् ढक् । २ ज्यासम्बन्धिनि त्रि० ।
 जैह्लाग्निनेय पु० जिह्लाग्निनोऽपत्यं शुभ्रा० ढक् दाहिना-
 नि० टिलोपः । जिह्लाग्निनोऽपत्ये ।
 जैह्लाग्नि न० जिह्लास्य भावः घृञ् । कौटिल्ये । “जैह्लाग्नि-
 मैथुनं पुंसि जातिभ्रंशकरं स्मृतम्” मनुः । “निप्रि-
 भक्षणं जैह्लाग्निमुत्कर्षं वचोऽन्तम् । रजस्वलासुखास्वादः
 सुरापानसमानि तु” याज्ञ० ।
 जोङ्ग न० जुङ्गते वर्ज्यते जुगि-वर्जने कर्मणि अण् ण्यो० ।
 कालीयके गन्धद्रव्यभेदे हारा० ।
 जोङ्गक न० जुगि-खुल् ण्यो० । अगुरुचन्द्रे अमरः ।
 जोङ्गट पु० जुगि-खटन् ण्यो० । गर्भिण्या अभिवासे दोहदे
 (साद) हारा० ।
 जोटिङ्ग पु० जट-इन् जोटिं गच्छति वा० ङ खिञ् ।
 १ महादेवे २ महाप्रतिनि च त्रिका० । [वि० को० ।
 जोड पु० जुड-वन्धने घञ् । बन्धने । जहिजोडम्
 जीन्ताला स्त्री जु-विच् तस्यान्तालाति आ+ला-क । देव-
 धान्ये हेमच० ।
 जोष पु० जुष-भावे घञ् । १ प्रीतौ २ सेवने च “को वां जोष
 उभयोः” ऋ० १।२०।१ । ३ सुखे न० शब्दर० ।
 जोषण न० जुषी-प्रीतिसेवनयोः भावे लुट् । १ प्रीतौ २ सेवने
 च । स्वार्थे णिच्-भावे युच् । तत्त्वार्थे स्त्री “उत्तरे
 निगमाः यथेष्टं जोषणा श्रुतेः” कात्या० श्रौ० ५।१२।१६ ।
 जोषस् अयञ्जुष-वा० अयञ् । १ तृष्णीमित्यर्थे “इति जोष-
 वस्थितं द्विषः” माघः । २ सुखे च अमरः ।
 जोषा स्त्री जोषयति जुष-णिच्-अच् । १ योषिति शब्दर०
 “चन्द्रेण जुषातोः समत्ययान्तयाऽयं व्युत्पादितः”
 उज्ज्वलदत्तः । [२ योषिति च ।
 जोषिका स्त्री जु-स संज्ञायां कन् । १ जालिकायां शब्दर० ।
 जोषित स्त्री जुष “हृष्टरुहिजु(प्र)युषिभ्यः” उणा० इति ।
 स्त्रीषात्वे शब्दर० । हलन्तत्वात् वा टाप् । जोषिता-
 ऽपि तत्त्वार्थे शब्दर० ।
 जोष्टृ त्रि० जुष-टच् वेदे वा० इडभाषः । सेवके ।
 “उपेयमस्य जोष्टारः” ऋ० ४।११।६ । “जोष्टारः सेवकाः”
 भा० । लोके तु जोषित् इत्येव ।
 जोमर न० जुमरेण निर्दत्तः अण् । १ जुमरनन्दिकते संक्षि-
 प्रसाराख्ये व्याकरणे २ तदध्येतरि त्रि० ।